

Kulatý stůl na téma

Komunitní sociální služby a připravované změny v opatrovnictví

Život v ústavu je hendikep.

Datum a místo konání:

16. ledna 2013

Literární kavárna

Kampus UJEP

Pasteurova 5

ÚSTÍ NAD LABEM

Projekt Podpora transformace sociálních služeb

Transformace je změna velkokapacitní ústavní služby pro lidi s postižením na bydlení a podporu v běžném prostředí. Lidé s postižením díky transformaci přecházejí z velkých ústavů do bytů či rodinných domů v běžné zástavbě a žijí způsobem života, který je obvyklý pro jejich vrstevníky.

S náležitou podporou mohou lidé s postižením žít v běžných domácnostech, převzít odpovědnost za svůj život a zvládat péči o sebe a domácnost tak, jak to dělají ti, kdo v ústavech nežijí. Mohou chodit do zaměstnání, pěstovat své záliby nebo se stýkat s přáteli z okolí. Není důvod, aby svůj život trávili ve velkokapacitní instituci, která je v těchto činnostech omezuje.

Cílem projektu je podpořit přechod lidí s postižením z velkokapacitních ústavních služeb do bydlení a služeb v běžném prostředí.

Projekt realizuje odbor sociálních služeb a sociální práce Ministerstva práce a sociálních věcí ČR.

Projektu se účastní 32 ústavních zařízení z celé ČR, která poskytují služby cca 3 800 lidem s postižením. Na projektu spolupracují všechny kraje České republiky (Hlavní město Praha se vzhledem k podmínkám Evropského sociálního fondu účastní vybraných aktivit).

Součástí projektu je také Národní centrum podpory transformace sociálních služeb, které vzdělává a podporuje účastníky transformačního procesu.

Projekt přispívá k plnění *Koncepce podpory transformace pobytových sociálních služeb v jiné typy sociálních služeb, poskytovaných v přirozené komunitě uživatele a podporující sociální začlenění uživatele do společnosti*, která byla přijata usnesením vlády České republiky č. 127 dne 21. února 2007.

Projekt je financován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost.

Více o projektu: <http://www.mpsv.cz/cs/7058>

Transformace sociálních služeb ve Ústeckém kraji

V Ústeckém kraji je 37 pobytových zařízení ústavního typu pro lidi s mentálním postižením nebo dlouhodobým duševním onemocněním. Obvykle se jedná o zařízení s 50 – 70 lůžky. Výjimkou však nejsou ani zařízení s kapacitou nad 100 lůžek. Klienti jsou zpravidla ubytováni na vícelůžkových pokojích. Zařízení jsou často v místech s obtížnou dostupností běžných veřejných služeb (např. sportovní a kulturní aktivity) a s velmi omezenou možností zaměstnání. Objekty zařízení nejsou většinou vhodným zázemím pro poskytování sociálních služeb podle současných standardů.

V kraji naopak chybí dostatečná kapacita chráněného bydlení a vhodných ambulantních a terénních služeb pro lidi s mentálním postižením.

Kraj se snaží tuto neuspokojivou situaci postupně napravit.

V krajském plánu rozvoje sociálních služeb se počítá s postupným přechodem ústavních zařízení ke službám poskytovaným v podmínkách co nejvíce se blížících běžnému životu. S tím souvisí i koordinovaný rozvoj ambulantních a terénních služeb, zejména v částech kraje, kde tyto služby zcela chybí (např. na Chomutovsku a Mostecku).

Od roku 2008 kraj realizuje projekt „Sociální služby v Ústeckém kraji“ financovaný v rámci Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost. Díky němu se v kraji podařilo rozšířit kapacitu služeb podpory samostatného bydlení a sociálně terapeutických dílen na Ústecku, Lounsku, Litoměřicku a ve Šluknovském výběžku.

V roce 2009 byl radou kraje schválen výběr zařízení pro zapojení do projektu Ministerstva práce a sociálních věcí ČR „Podpora transformace sociálních služeb“. Jedná se o Domov pro osoby se zdravotním postižením Hliňany a Ústav sociální péče Lobendava. Zařízení s podporou kraje zpracovala plány změn směrem ke službám komunitního typu. V červnu 2010 byly plány schváleny radou kraje a ministerstvem. Od ledna 2011 jsou realizovány první projekty zaměřené na vybudování zázemí pro důstojné bydlení klientů z obou ústavů a pro poskytování vhodných sociálních služeb. Po vytvoření tohoto zázemí budou stávající objekty zařízení opuštěny.

Od dubna 2011 realizuje Ústecký kraj projekt „Podpora plánování a transformace sociálních služeb v Ústeckém kraji“ podpořený v rámci Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost. Jednou z hlavních aktivit projektu je podpora pěti pobytových zařízení při zpracování rozvojových plánů zaměřených na přechod ke službám komunitního typu. Součástí projektu je též odborná příprava zaměstnanců zařízení pro poskytování nových služeb.

Více informací naleznete na www.kr-ustecky.cz.

Kontaktní osoba Národního centra podpory transformace sociálních služeb v kraji:

Bc. Markéta Brzobohatá

regionální pracovnice NC pro Ústecký kraj

Telefon: 739 548 446

E-mail : marketa.brzobohata@trass.cz

Domov pro osoby se zdravotním postižením Hliňany

Domov pro osoby se zdravotním postižením Hliňany je součástí krajské příspěvkové organizace Domovy pro osoby se zdravotním postižením Ústí nad Labem.

Zařízení má kapacitu 40 lůžek. V současné době jsou zde poskytovány služby 33 ženám s mentálním postižením ve věku od 27 do 64 let. V zařízení je devět dvou až osmi lůžkových pokojů.

Zařízení bylo do roku 2008 zřizováno Magistrátem města Ústí nad Labem. Od převodu zřizovatelských funkcí na Ústecký kraj probíhají v zařízení změny směrem k humanizaci služeb.

Zařízení je umístěno za obcí Řehlovice v bývalém zámku. Objekt není bezbariérový, není v něm výtah.

Ve vícelůžkových pokojích není zajištěno dostatečné soukromí klientek. Díky špatné dopravní obsluhovanosti klientky nemají možnost čerpat běžné veřejné služby nebo chodit do zaměstnání.

V průběhu transformace zařízení se plánuje vytvoření domácností v nově vybudovaných a rekonstruovaných domech v Ústí nad Labem, Trmicích a Teplicích. V nich bude zajištěno bydlení pro klientky zařízení odpovídající běžným životním podmínkám. Dále bude vybudováno zázemí pro poskytování služby sociálně terapeutických dílen. Ve městech budou mít klientky lepší podmínky pro zapojení se do běžného života společnosti. Budou moci vytvářet přirozené vazby a využívat různé formy podpory.

Po vybudování zázemí pro bydlení a poskytování sociálních služeb bude stávající objekt opuštěn.

Více informací naleznete na www.dozp-ul.cz

Kontaktní osoba Národního centra podpory transformace sociálních služeb v zařízení:

Bc. Sabina Šmídová

Odborná pracovnice NC v zařízení

Telefon: 739 548 489

E-mail: sabina.smidova@trass.cz

Ústav sociální péče Lobendava, příspěvk. organizace

Ústav sociální péče Lobendava se nachází v nejsevernější části Šluknovského výběžku nedaleko hranic s Německem. Obec Lobendava má přibližně 330 obyvatel. V obci je malý obchod, pohostinství a pošta. Kulturní zařízení, odborní lékaři a ostatní

služby jsou v okolních městech vzdálených 20 km od obce.

Organizace v současné době poskytuje dvě sociální služby. V původním objektu ústavu v Lobendavě je poskytována služba domova pro osoby se zdravotním postižením s kapacitou 41 lůžek. Od července 2012 je ve čtyřech pronajatých bytech ve Šluknově poskytována služba chráněného bydlení s kapacitou 13 lůžek. V obou zařízeních v současné době žije 10 žen a 44 mužů s mentálním postižením ve věku od 19 let.

Cílem transformačního plánu zařízení je vytvoření domácností pro klienty v nových a rekonstruovaných domech v Rumburku, Šluknově a Velkém Šenově. V těchto prostorách budou poskytovány služby chráněného bydlení a domova pro osoby se zdravotním postižením. V Rumburku bude zároveň vybudováno zázemí pro službu sociálně terapeutické dílny. Ta bu-

pokračování na straně 4

pokračování ze strany 3

de využívána jak lidmi s mentálním postižením žijícími v chráněném bydlení, tak lidmi se zdravotním postižením z města. Dále je postupně rozšiřovaná kapacita služby chráněného bydlení. Tato služba je poskytována v běžných bytech ve Šluknově. V lednu 2013 ji využívá 13 klientů původního ústavu.

Na nových místech budou mít klienti zařízení lepší podmínky pro zapojení se do běžného života společnosti. Klienti budou mít opět anebo nově možnost navazovat příbuzenské či přátelské vztahy a přijímat podporu v přirozeném prostředí.

„Člověk si někdy připadá na všechno sám.“

Rodiny pečující o své blízké se zdravotním postižením si zasluhují pozornost a podporu společnosti. Není to tak dávno, kdy stát „odebíral“ rodinám odpovědnost za péči o příbuzné s postižením (nebo nemocné, seniory) a docházelo k automatickému umístění do ústavní péče. Jiné alternativy prakticky neexistovaly. Ústavy umístěné v okrajových a vzdálených lokalitách se svými pravidly a řádem pro většinu lidí s postižením nestávaly novým domovem. Přesto tam prožili desítky let, odloučení od původního domova, původní rodiny a přátel.

V současnosti stojíme na rozhraní dvou epoch. Část lidí se zdravotním postižením stále žije v ústavech, většina dětí, dospívajících a část dospělých žije v rodinách. Zavedený systém ústavních služeb neumí reagovat na tuto skutečnost, na reálné potřeby pečujících rodin, ale ani samotných lidí se zdravotním postižením. V průběhu posledních dvou desetiletí postupně vznikaly alternativní ambulantní a terénní služby, speciální školy a podpůrná školská zařízení, nebo také programy integrace ve školách, ty ale povětšinou řeší potřeby rodiny v návaznosti na věk dítěte nebo mladého člověka s postižením. V Ústeckém kraji zatím není dostatečná nabídka dostupných alternativ vhodnějších typů služeb pro dospělé lidi s postižením, např. ve formě podpory samostatného bydlení, chráněného bydlení, nebo podpory zaměstnávání. Rodiče, jejichž dítě prošlo sítí podpory škol, osobní asistence apod., tak stojí na prahu dospělosti svého dítěte znovu na začátku a otevírá se před nimi nejistá budoucnost.

„Jako bych byla znovu na mateřské. Syna mi vezmou sotva na pár hodin do denních aktivit, ale protože je na vozíku, dostane se maximálně na zahradu. Pro člověka, který má rád společnost a zábavu, nejsem ani já, natož

Po vybudování zázemí pro bydlení a poskytování sociálních služeb bude stávající objekt opuštěn.

Více informací naleznete na www.usplobendava.cz

Kontaktní osoba Národního centra podpory transformace sociálních služeb v zařízení:

Ivana Boumová

Odborná pracovnice NC v zařízení

Telefon: 739 548 468

E-mail: iva.boumova@trass.cz

takováto „aktivita“ plnohodnotným naplněním jeho zájmů a potřeb,“ říká maminka dospívajícího mladého muže s kombinovaným postižením a dodává: „Celé noci kvůli tomu nespím, osobní asistence není řešením, není zrovna levná. Člověk si pak připadá na všechno sám.“

Zásadní změny pojetí a nabídky sociálních služeb poskytovaných lidem se zdravotním postižením přináší projekt transformace pobytových sociálních služeb. Jeho cílem je vytvoření takové sítě sociálních služeb, která umožní lidem s postižením žít životem, který je podobný tomu, jak žijí jejich vrstevníci. To znamená, že lidé s postižením by se už neměli stěhovat za službou a navíc do nepřirozených ústavních podmínek zámku nebo jiné velké budovy, ale naopak - služby by měly být dostupné v jejich přirozeném prostředí v blízkosti domova, rodiny a přátel. Aktuálně dochází k radikální proměně současných pobytových zařízení, z nichž některé již úplně opouští původní prostory a místo nich vznikají malé domácnosti chráněného bydlení a domovů pro osoby se zdravotním postižením, denní stacionáře nebo sociálně terapeutické dílny v obcích a městech Ústeckého kraje. Lidé s postižením v nich budou žít s potřebnou podporou personálu důstojně a podle vlastních možností co nejvíce samostatně a podle svých představ.

Transformace je jen jedním z kroků, jak změnit zavedený přístup k lidem s postižením, k jejich právům, možnostem a k jejich životu. Směřujeme k období, kdy uznáme, že každý člověk má mít šanci prožít plnohodnotný život, o kterém může rozhodovat on sám. Naši odpovědností je vytvářet takové podmínky, aby toho byl schopen bez ohledu na to, jaká omezení mu jeho zdravotní stav způsobuje a zajímat se přitom, co lidé se zdravotním postižením a jejich rodiny opravdu potřebují.

Časté otázky a odpovědi

Znamená transformace zrušení služeb pro lidi s postižením?

Ne, nejedná se o rušení služeb, ale o změnu podmínek a způsobu jejich poskytování. Většina lidí s postižením se z ústavů stěhuje do běžných bytů či rodinných domů, kde jim je zajištěna potřebná podpora např. formou chráněného bydlení. Využívají také denní stacionáře a další způsoby podpory.

Někteří lidé ale z ústavů odcházejí úplně?

Část současných klientů velkých ústavů se vrací ke svým rodinám nebo se stěhuje do domácností s přáteli – a pobytovou sociální službu již nepotřebují. Jsou to ti, kteří mají takové schopnosti a dovednosti, které jim umožňují vést samostatný život. Do ústavu se přitom dostali pro nedostatek jiných možností podpory.

Pokud žil člověk v ústavu dlouhá léta, jak takovou změnu zvládne?

Pro člověka, který strávil část svého života v ústavním zařízení, je určitě tato změna náročná. Proto jí předchází důkladná příprava, která obnáší jak vyhodnocení potřeb člověka, tak naplánování průběhu transformace. Součástí přípravy jsou také výběr místa budoucího bydliště, jeho návštěvy a navazování vztahů s okolím nebo rozvoj potřebných dovedností. Zkušenosti ukazují, že přes počáteční stres dochází po přestěhování ke zlepšení psychické pohody a navázání dobrých vztahů s okolím.

Podle čeho bylo 32 zařízení zapojených do projektu vybráno?

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR oslovilo kraje, které přihlásily vybraná zařízení – zohledňovala se vysoká kapacita zařízení a objektů, jejich špatný stav, izolovanost od běžného prostředí a další ukazatele.

Podle čeho jsou vybírány obce, kam se lidé z ústavů stěhují?

Cílové obce jsou vybírány podle konkrétních potřeb lidí, kteří se do nich stěhují: často se odvíjí od jejich rodinných nebo přátelských vazeb.

Spousta lidí s postižením dnes žije v rodinách a do ústavů nechce, ovšem chybí pro ně dostupná pomoc. Proč se raději nevěnujete jim, vždyť o lidi v ústavech je postaráno?

Protože život v ústavu je hendikep. Velkokapacitní instituce omezuje osobní rozvoj člověka. Každý má přitom právo na běžný život srovnatelný s vrstevníky.

Navíc, díky transformaci se zvyšuje dostupnost bydlení a podpory pro dospělé s postižením v běžném prostředí. Nově vytvořené bydlení a služby budou moci využívat také lidé, kteří nepřicházejí z ústavů. V transformaci vybudované zázemí pro služby bude obci sloužit řadu dalších let.

To ale bude stát spoustu peněz, kde je vezmete?

Vytvářet nové služby pro lidi s postižením je možné díky penězům z Integrovaného operačního programu, kde je k tomuto účelu vyhrazeno cca 1,3 mld. Kč.

Více informací: <http://www.mpsv.cz/cs/5496>

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb pomáhá vzděláváním a metodikou 32 organizacím, které umožňují lidem s postižením přejít z velkých ústavních služeb do bydlení a života v běžné společnosti. Národní centrum je součástí projektu MPSV ČR Podpora transformace sociálních služeb.

Národní centrum **podporuje zapojené organizace a kraje posílením personálních kapacit** potřebných pro zvládnutí transformačního procesu: v každé zapojené organizaci má odborného pracovníka na 0,5 úvazku a v každém zapojeném kraji pracovníka na 1,0 úvazku.

Národní centrum **vzdělává pracovníky zapojených organizací a dalších institucí podílejících se na transformaci** služeb sociální péče. Zajišťuje čtyři vícedenní vzdělávací programy a řadu jednorázových seminářů a workshopů, které přispívají ke sdílení zkušeností a informací nezbytných pro úspěšný průběh transformace.

Národní centrum **informuje o transformačním procesu a podporuje veřejnou diskuzi o deinstitucionalizaci** služeb sociální péče.

Národní centrum **poskytuje konzultace a metodickou podporu** při tvorbě transformačních plánů a investičních projektů, které umožňují praktickou realizaci transformace.

Národní centrum **vytváří analytické a metodické nástroje**, které reflektují dosavadní průběh transformace a přispívají k jeho pokračování i pro další lidi s postižením, které žijí ve velkokapacitních institucích.

Národní centrum zahájilo svou činnost v listopadu 2010 na základě veřejné zakázky Ministerstva práce a sociálních věcí.

Řízení, personální zajištění a realizaci řady konkrétních aktivit Národního centra zajišťuje společnost 3P Consulting (www.3pconsulting.cz). Na činnosti Národního centra se také podílejí:

- sdružení Hestia, které poskytuje supervizi zapojeným organizacím, krajům a pracovníkům MPSV a školí intervizory v zařízeních
- společnost Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, která zajišťuje některé vzdělávací aktivity
- sdružení Quip – Společnost pro změnu a společnost Akademie produktivity a inovací, které se podílejí na tvorbě analýz.

Při realizaci aktivit spolupracuje Národní centrum s řadou odborníků z dalších organizací, které se věnují transformaci sociálních služeb pro lidi s postižením. Aktivity Národního centra probíhají do března 2013. Novinky na www.facebook.com/trass.cz.

Kontakt:

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb

3P Consulting, s.r.o.
Římská 12
120 00 Praha 2

telefon:
(+420) 739 548 469

e-mail:
info@trass.cz

web:
www.trass.cz

Facebook:

www.facebook.com/trass.cz

